

Originea limbii romane, caracterul latin, elemente autohtone, influente, dezvoltarea limbii

1 a) Lingvisti romani si straini de prestigiu, istorici, arheologi au pus in evidenta, in decursul timpului (si activitatea continua) date si documente de limba care statueaza originea limbii romane, caracterul acesteia, dezvoltarea ei. Fara a epuiza lista acestora mentionam pe: Ovid Densusianu, I. A Candrea, Sextil Puscariu, Al. Philippide, Theodor Capi-dan, Emil Petrovici, Nicolae Draganu, Alexandru Rosetti, Dimitrie Macrea, Ion Coteanu, Eugen Coseriu, Iorgu Iordan, Alexandru Graur, Gh. Mihaescu, G. Giuglea, Al Niculescu, Ion Patrut, Gh. Stanescu, I. I. Russu, C Poghirc, Theodor Hristea, Viorica Pamfil, Luiza Seche, Grigore Brancusi, Marius Sala, Mioara Avram, Andrei Avram, E. Vasilica V Arvinte, Ladislau Galdi, Mircea Zdrenghea, S. Mandrescu, Matilda Caragiu-Marioteanu, V. Gutu-Romalo, Maria Manoliu, Valeriu Rusu etc.

b) Dintre istorici mentionam: cronicarii, reprezentantii scolii Ardelene, Vasile Parvan, Nicolae Iorga, David Prodan, Stefan Pascu, Silviu Dragomir, C. Giurascu, Dinu C. Giurascu, C. Daicoviciu, Florin Constantiniu, Adolf Ambruster, Eugen Cizek;

c) Printre lingvistii straini: Friedrich Diez (german), Alf Lombard (suedez), Carlo Tagliavini (italian), Mario Ruffini (italian), Alain Guil lermou (francez), Walther von Wartburg (elvetian), Ernst Gamillscheg (austriac), Werner Bahner, G. Weigand, W. Meyer-Lubke (germani) etc.

d) Partile componente ale limbii romane sunt: fonetica, vocabularul, morfologia, sintaxa, ortografia si punctuatia - cu unele subcapitole specifice fiecarui compartiment.

In evaluarile istoriei limbii se tine seama de toate compartimentele ei, precum si de influentele din afara limbii, in concordanta cu dezvoltarea generala istorica, sociala, culturala a poporului nostru.

2 a) Intre conditiile istorice si sociale in care s-au format limba si poporul roman retinem, mai intai, faptul ca acesta a fost un proces inde lungat, care a inceput cu aproape 200 de ani inainte de cucerirea militara a Daciei (105-106 d.H), din momentul in care romanii au ajuns la Dunare, pe care au transformat-o intr-unui din drumurile lor principale, in centrul si sud-estul Europei. Pe baza descoperirilor arheologice ale lui Vasile Parvan, Nicolae Iorga, in Istoria romanilor, a aratat, inca din 1936, ca o data cu garnizoanele romane de paza ale drumului roman care devenise Dunarea, incepusera si penetrari de populatie pasnica romana, in Dacia, prin meseriasii, negustori, agricultori.

Un rol deosebit, inainte de cucerire, l-a avut infrangerea dacilor de catre romani, in sud-vestul Transilvaniei, la Tapae, in anul 88 d.H., pentru ca dupa pacea incheata in 89 Decebal sa devina apropiat Romei explicabila fiind si latinizarea chiar a numelui Decebalus, dupa inscriptiile cu litere latine de pe cele doua vase descoperite in ruinele palatului de la Sarmisege-tuza fosta capitala a Daciei.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Pacea a permis legiunilor romane din Panonia, de la Dunare si de la Marea Neagra sa strabata Dacia, impotriva triburilor germanice, mongole, sarmate care amenintau la nord si la rasarit tara, Tot ca o dovada a intereselor romanilor pe ambele maluri ale Dunarii este si construirea podului, de catre Traian, la Drobeta Turnu-Severin, la inceputul secolului al II-lea d.H. Mentionam ca luptele dintre daci si romani incepusera inca din anul 86'd.H, in timpul imparatului Domitian.

b) Provincia Dacia va fi stapanita 165 de ani (106- 271). Limba dacilor a disparut, instituindu-se o latina unitara, atestata de cele 3000 de inscriptii romane, descoperite pe intreg teritoriul Romaniei. Columna lui Traian reprezinta cel mai important document de ates tare a evenimentelor istorice. Apar, in acest sens, nume de persoane si de locuri (onomastica si toponimie) preluate de la daci: Apulum (Alba Iulia), Ampeium (Zlatna), Potaissa (Turda), Napoca (Cluj), Co-midava (Rasnov), Drobeta (Turnu-Severin), Daphne (Oltenita), orase importante in ceea ce priveste romanizarea dacilor. Nume de rauri: Aluta (Olt), Crisus (Cris), Samus (Somes), Tibiscus (Timis), Argessus (Arges) etc.

c) Printre factorii care au contribuit la romanizare mentionam

- serviciul militar, in care tinerii daci, ca si cei gali si iberici, se inrolau, avand unele avantaje nu mai erau sclavi, erau improprietarii la terminarea stagiului (20- 25 de ani), devenind veterani;
- casatoriile intre soldatii, veteranii romani si femeile dace, copiii nascuti beneficiind de avantajele cetateniei romane;
- crestinismul raspandit in limba latina. Notiunile de baza ale credintei crestine se regasesc in limba romana, prin mostenirea unor termeni din latina: Dumnezeu (din domine deus), crestin (din christianus), biserica (din basilica), botez (din baptisium), rugaciune (din rogationem), preot (din presbiterus), cruce (din cruce), pacat (din peccatum), inger (din duiangelus), drac (din draco) etc.

d) S-au pastrat din limba latina o serie de termeni legati de munca, de asezare, de agricultura, viticultura, gradinarit: sat (fossatum, localitate intarita printr-un sant), ara (arare), semana (seminare), grau (granum), secara (secale), orz (hordeum), legume (legumen), canepa (canepa), in (linum), aur (aurum), argint (argentum), sare (salem), cal (caballus), vaca (vaca), vie (vinea), vita (vitea), poama (poma), must (mustus), ceapa (caepa). varza (viridia) etc.

e) in Dacia felix - Dacia cea fericita - se continua procesul de romanizare si dupa parasirea oficiala a Daciei de catre imparatul Aurelian - 271 -, prin intensificarea patrunderii limbii latine in masele largi rurale. Astfel, limba latina s-a generalizat treptat si in randul dacilor liberi neromanizati, dupa anul 300, atat in vechea provincie romana, cat si in randul populatiei daco-romane ramase pe loc.

f) Din contopirea' elementului etnie de baza reprezentat de daco-geti cu cel roman s-a constituit populatia daco-romana de limba latina.

3. a) Limba romana este continuarea latinei populare, latina vulgara, vorbita de paturile largi populare, fara a fi definita prin literatura si scoala, fiind inasa unitara si conservand elemente arhaice, asemenea limbii italiene.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

La sfarsitul secolului al IV-lea, Imperiul roman se imparte in doua, in Imperiul de Rasarit cu capitala .a Constantinopol, si Imperiul de Apus, cu capitala la Ravena, si apoi, din nou la Roma, aceasta ducand la lupte teritoriale, politice, religioase, intre Apus si Rasarit, la izolarea treptata a romanitatii de apus de cea de rasarit.

b) Procesul de formare a limbii romane se incheie in secolul al VII-lea. Invaziile popoarelor migratoare: goti, gepizi, huni, avari, slavi etc. au influentat limba fara insa a modifica fondul principal de cuvinte si structura gramaticala de origine latina.

4. a) Limba romana face parte din familia limbilor romanice, in numar de zece: italiana, franceza, spaniola, portugheza, romana, sarda, retoromana, provensala, dalmata, catalana.

Limbile romanice fac obiectul unor studii de peste 150 de ani, romanistica comparata aducand in planul unor interese largi lingvisti germani, englezi, americani, din tarile cu limbi romanice; lingvistica romana cunoaste importante impliniri.

In anul 1968 s-a constituit Academia latina internationala, primul congres avand loc la Roma (1969), iar al doilea la Bucuresti (1970).

b) Spiritul latin a fost sustinut in timp de personalitati ale culturii noastre, ca: Dosoftei, Miron Costin, Dimitrie Cantemir, Samuil Micu, Gheorghe sincai, Petru Maior, Ion Budai-Deleanu, Timotei Cipariu, Simion Barnutiu, A. T. Laurian, B. P. Hasdeu, Titu Maiorescu, Alex. Odobescu, M. Eminescu, Nicolae Iorga, Vasile Parvan, Vasile Bogrea, Ovid Densusianu, Sextil Puscariu, Iorgu Iordan, Al. Rosetti, Dimitrie Macrea, I Coteanu, G. Popa-Liseanu, stefan Bezdechi, E. Lovinescu, N. I. Herescu, T. A. Naum, Maria Manoliu, Marius Sala, Alex. Niculescu, Cicerone Poghiric etc.

5. a) Limba romana s-a format la nordul si sudul Dunarii, avand ca nucleu actualul teritoriu al patriei noastre. Substratul traco-dacic constituie elementul de originalitate al limbii noastre. Drept dovada sunt cele peste 100 de cuvinte izolate si 2200 de nume proprii, mostenite din limba dacia, dacii vorbind aceeasi limba indo-europeana ca tracia din jumatarea de nord-est a Peninsulei Balcanice.

Printre aceste cuvinte mentionam: abur, balaur, barza, brad, birau, buza, caciula, catun, cioara, cioc, copac, copil, ghimpe, groapa, grumaz, mal, mazare, manz, mos, tap, vatra, viezure etc.

Tot din limba dacia se pastreaza: Arges, Cris, Dunare, Motru, Mures, Olt, Prut, Somes, Timis, Tisa; nume de persoane probabil Bucur si Bucura.

Folosind metoda comparativ-istorica s-au stabilit reguli ale evolutiei fonetice, asemanari si deosebiri intre limba romana si latina, intre limba romana si celelalte limbi romanice sau limba romana si limba albaneza.

b) Dialectele limbii romane sunt: dacoroman, din care s-a dezvoltat dacoromana - limba vorbita in nordul Dunarii; aroman - aromana - vorbita in Macedonia; meglenoroman - meglenoromana - vorbita in Meglenia, zona din nordul Greciei, istroroman - istroromana - vorbita in peninsula Istria de la Marea Adriatica (disparut astazi). Ultimele trei dialecte se vorbesc in sudul Dunarii.

Diferentele intre dialectele limbii romane sunt de natura fonetica, lexicala, morfologica si sintactica.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

c) in cadrul dacoromanei se pot identifica unele deosebiri, ceea ce face sa se vorbeasca de subdialecte, fara inasa a modifica unitatea limbii - modificarile nefiind de structura (ca in cazul aromanei, al meglenoromanei, al istroromanei). Astfel pot fi citate ca subdialecte: muntean, moldovean, maramuresean, crisan, banatean, dar in interiorul acestora se vorbeste si despre graiuri - vrancean, oltean etc.

6. a) Prin secolele XII sau XIII a fost introdus alfabetul slav in cancelaria domneasca, limba fiind scrisa cu caractere chirilice.

Aspectul bulgar al unor elemente slave din limba romana se datoreaza faptului ca slavii care au locuit pe teritoriul tarii noastre vorbeau o limba cu caracter bulgaresc.

Aparitia slavilor-bulgari, a maghiarilor, in secolele X si XI in Transilvania au influentat istoria si limba romanilor.

Printre imprumuturile slave pastrate mentionam baba, cocos, deal, prieten, sfant, soroc, tinta, a trai, vorba, voinic etc, iar din termenii maghiari: fel, chip, gand, mestesug, oras, neam etc. De asemenea, limba romana imprumuta cuvinte din limba turca: pasa, vizir, aga, zapciu, baclava, cataif, iahnie, sarailie, iaurgiu, simigiu, sacagiu, sarma, hazna, geamgiu etc; termeni din limba neogreaca, din franceza, germana, engleza influenteaza, fara sa modifice substratul limbii, fondul principal de cuvinte si structura gramaticala ramanand latine.

In ce priveste influenta germana, mentionam cuvinte cu o larga raspandire: bustean, jet, joagar, sant, sindrila, stofa, cartof, gris, halba, parizer, sunca, snitel, rabat, clavir, halta.

Influenta neogreaca: mustata, papura, diac, gramatic, hrisov, catarg, trandafir, plapuma, zahar, hora, pravalie, scandal, zodie, zugrav, taifas etc.

Am mentionat mai sus ca primele scrieri in limba romana au fost facute cu alfabetul chirilic, in stransa legatura cu organizarea politica si bisericeasca. Se presupune inasa ca, inainte de alfabetul chirilic, romanii au avut traditia scrierii cu alfabetul latin, pastrand cuvintele a scrie si scriptura.

Alfabetul chirilic continea 43 de litere care serveau si ca cifre. Pentru unele sunete erau mai multe semne. in anul 1787, Ienachita Vacarescu, prin gramatica sa, simplifica, in parte, alfabetul. Cea mai mare simplificare a facut-o I Heliade-Radulescu, care la 1828 (prin gramatica sa) si apoi la 1835 reduce numarul literelor la 27. in anul 1860, prin decret oficial dat de Alexandru Ioan Cuza, se instituie intrebuintarea alfabetului latin in locul celui chirilic. Lupta incepuse inasa din perioada scolii Ardelene.

b) Evolutia limbii romane este legata de evolutia culturii, a literaturii, a intregii vietii spirituale Anul 1521 marcheaza, prin scrisoarea lui Neacsu de la Campulung, primul document scris in romaneste, urmat de carti bisericesci, lucrari ale cronicarilor, ale scolii Ardelene, ale scriitorilor de la 1848, ale marilor clasici, mai ales prin ceea ce a dat M. Eminescu; sfarsitul secolului al XIX-lea si inceputul secolului XX prin scriitori interbelici - Arghezi, Blaga, Sadoveanu, Rebreanu, prin scriitori contemporani Nichita Stanescu, Marin Preda, Mircea Eliade etc.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari

<http://referatenoi.ro>

Un rol deosebit l-au avut marile personalitati ale culturii noastre: Dimitrie Cantemir, Ion Heliade-Radulescu, B. P. Hasdeu, Nicolae Iorga, Vasile Parvan, George Calinescu, Constantin Noica etc.

Dar cea mai trainica influenta asupra limbii romane a avut-o literatura populara, ea fiind cea mai veche literatura romaneasca, pe care s-a alinit cea culta, dand o literatura nationala care oglindeste sufletul si limba poporului pe care o reprezinta.

c) Aspectul normat al limbii nationale se numeste limba literara. inceputurile limbii literare se situeaza o data cu aparitia tipariturilor si se formeaza indeosebi in nordul Munteniei (Campulung, Targoviste, Curtea de Arges) si sudul Ardealului (Brasov, Fagaras, Sibiu) - centre cu o larga traditie culturala.